

оглади по дипломатически редъ и дѣйствиата на румънския комитетъ трѣбваше да престанатъ; а въ слѣдствие, и ония на българския. Този послѣдния да почне да живѣе, за себе си и на собствени срдѣства и сили, да се организира и да вземе названието си: „първи български таенъ централенъ комитетъ“ стана въ края на 1866 год., когато прояви за първи пжтъ съществуването си съ политическата си брошура: „България прѣдъ Европа“. Тая брошура бѣше написана отъ мене и я дадохъ да се напечати отъ името на комитета, като се зачислихъ и азъ въ него, та се присѣдиниха и други още нови сили, и така започена дѣятелността му. Но най-голѣмия грѣмъ за съществуването си тоя комитетъ направи съ своя: „Мемоаръ къмъ Н. В. Султана“. Идеята и първоначалното начертание на тоя мемоаръ бѣхъ дадени отъ мене и като намѣриха удобрение въ комитетския ни съвѣтъ, съ общо участие мемоара се изработи и попълни до тоя видъ, въ какъвто е напечатанъ.¹⁾ Както брошурата тѣй и мемоара се напечатаха въ преводъ и на французски языкъ съвременно, и първата дѣятелность на комитета бѣше распрѣсването на тия два исторически документи, французското издание въ цѣла Европа, на всички държавинци и кабинети,²⁾ както и въ Цариградъ, и българското издание въ цѣла България. Тѣ направиха на всѣкъдѣ своя ефектъ и особно, както и трѣбваше да бѣде, въ България, и произведеха онова брожение въ духоветѣ, онова възлнение въ срдцата, които хванаха корень въ България и дадоха плодъ.

Въ програмата на „първия Т. Ц. Б. комитетъ“, както по сетнѣ се обясни въ явния му органъ, в. „Народность“, не влизаше революционно скорошно нѣкакво движение, или испращание на чети. Да работи едно по-дълго време, да пригответи добръ терена за да простре достатъчно коренитѣ си въ народа идеята за политически животъ, да се приготвятъ и срдѣствата на общо народно въстание, извикано само тогава, когато въ Цариградъ съвѣмъ углушеятъ на гласа на комитета — това бѣше неговата програма.

Но, младѣжка българска натура не търпи; всѣкой станалъ распорѣдитель и бърза да върши работа; излишна ревность и усърдие нѣмаха спирание, тѣй напирмѣръ: Единъ отъ углашенитѣ въ комитетското дѣло младежъ, безъ да знае нѣкой отъ водителитѣ на това дѣло, ухитрилъ се да напиши анонимно писмо на

---

¹⁾ Г-нъ Ив. Касабовъ не е участвувалъ нето въ написването на брошурата. „България прѣдъ Европа“, нето по сетнѣ въ съставянето на Мемоара. Въ това врѣме 1866 — 67 год. той бѣше въ Пловещъ учителъ на класното българско училище, което българската въ тоя градъ колония бѣше отворила и издържаше. Билъ е обаче членъ въ комитета, още отъ началото му.

²⁾ На нѣкой видни въ онова врѣме държавинци въ Европа се испрати мемоара придруженъ и съ особни писма отъ комитета, както и на всеслний тогива Наполеонъ III, както и на Султана. Не е вѣрно, че това послѣдното къмъ Султана било така заплашително, както се излага въ стр. 56. Съставителитѣ на мемоара бѣха хора доста разумни, както самото съдържание на мемоара доказва, за да не злоупотрѣбятъ по тоя начинъ собственото си дѣло и сами да го осждятъ въ несполука при самото му още начало.